

Aluehallintovirasto
Regionförvaltningsverket
Regional State Administrative Agency

Nya lagen om småbarnspedagogik

Vasa, Helsingfors, Åbo
12.9.2018

Thomas Sundell

Jurist

Regionförvaltningsverkens svenska enhet för bildningsväsendet

Allmänt om lagen

- § Lagen om småbarnspedagogik (540/2018) trädde i kraft 1.9.2018 med undantag av 31 § och 37 §, som träder i kraft först 1.1.2030
- § Lagen kapar nästan helt banden till socialvården som har hängt kvar sedan förra reformen, vilket bland annat påverkar sekretessen
- § Den gamla lagen var ett lapptäcke och kompletterades med många andra lagar – nu ska det mesta hittas i samma lag

Skyldighet att ordna service (5 §)

- § Kommunen ska ordna småbarnspedagogik i **den omfattning och i den form som behovet förutsätter**
- § Kommunen kan producera service själv, samarbeta med andra kommuner eller köpa tjänster av privata serviceproducenter direkt eller via servicesedlar
- § Man ska **eftersträva** att ordna småbarnspedagogik nära dem som anlitar service med beaktande av hur bosättningen är förlagd och trafikförbindelserna
 - Styrande norm men skapar inte direkta rättigheter
- § Öppettiderna **ska ordnas** efter lokalt behov

Boende och vistelse som grund (6 §)

§ Kommunen ska ordna småbarnspedagogik för:

- Barn som har kommunen som hemkommun
- Varje barn som pga. sina vårdnadshavares arbete, studier, sjukdom eller av motsvarande skäl är **bosatta** i kommunen, oberoende av hemkommunen (t.ex. vecka-vecka-boende eller säsongsarbete)
- Andra barn som **vistas** i kommunen i brådskande fall eller när omständigheterna annars kräver det (t.ex. asylsökande på förläggning)

§ Man **kan** ordna också för barn från andra kommuner

Språkliga rättigheter (8 §)

- § Även enspråkiga kommuner ska **se till att varje barn kan få** småbarnspedagogik (även skiftesomsorg) på sitt modersmål om det är finska, svenska eller samiska (enl. vissa villkor i samiska språklagen)
- JO: Det registrerade modersmålet är inte avgörande, utan barnets språkliga och kulturella rättigheter
- § Tvåspråkiga kommuner och samkommuner **ska ordna** småbarnspedagogik på båda språken så att serviceanvändaren kan välja språk
- § **Enskilda** enspråkiga daghem får ge service på ett språk

Daglig småbarnspedagogik och bespisning

§ Den dagliga tiden för småbarnspedagogik är **i regel** högst tio timmar utan avbrott per dag, förutom i skiftesomsorg – bestämmelsen är inte ovillkorlig (9 §)

§ Barnen ska erbjudas hälsosam och lämplig kost som fyller barnets näringsbehov (11 §) – inkluderar inte kliniska näringspreparat eller jämförbara produkter

§ Antalet måltider och tidpunkterna är öppet, men individuella behov och längden på dagen ska beaktas

§ Måltiderna ska erbjudas **alla barn som är på plats** oberoende av omfattningen av deras rätt till service

Barnets rätt till småbarnspedagogik (12 §)

- § Rätten till småbarnspedagogik ändras inte i nya lagen: barnet har rätt men inte skyldighet till **20 h/vecka**
- Föräldrarna ska få välja om barnet är på plats dagligen eller en del av veckan (19 § 1 mom)
- § Om föräldrarna arbetar, studerar eller är företagare på heltid ordnas småbarnspedagogiken som **heldagsvård**
- Definition finns i L om utkomstskydd för arbetslösa, TE-byrån kan ge utlåtande om heltid/deltid
 - Rätten kvarstår i två månader om en förälder blir arbetslös, men inte vid pension eller tillökning

Barnets rätt till småbarnspedagogik (12 §)

- § Omfattningen ska anpassas efter barnets och familjens verkliga behov, som ska **bedömas från fall till fall**
- § Småbarnspedagogiken ska alltid ordnas på heltid om det behövs med tanke på barnets utveckling, behov av stöd, på grund av familjens omständigheter eller motsvarande
 - Utgångspunkten är att det **inte krävs någon skild utredning**, men vid behov kan man begära utlåtanden
- § Barnet har **rätt till samma plats** vid förändring (15 §)
- § Omfattningen av rätten till småbarnspedagogik ska fastställas i ett **skriftligt beslut** från kommunen

Olika former av småbarnspedagogik

- § Småbarnspedagogik kan ordnas i daghem, som familjedagvård eller som öppen småbarnspedagogisk verksamhet (1 § 2 mom)
 - Småbarnspedagogiken ska om möjligt ordnas i den form som vårdnadshavarna önskar (17 § 3 mom)
- § Skiftesomsorg ska ordnas i **behövlig utsträckning** för barn som behöver detta på grund av förälders eller vårdnadshavares arbete eller studier (13 §)
 - Den subjektiva rätten till 20 h/vecka kan inte förläggas till tider som räknas som skiftesomsorg om det inte finns ett konkret behov av sådan

Ansökan om plats (17 §)

- § **Huvudregel:** ansökan om plats ska göras senast fyra månader innan platsen behövs
- § Om ändringen i behovet är oförutsett och beror på sysselsättning, studier, utbildning eller **flytt till annan kommun** (NYTT) på grund av arbete eller studier ska ansökan göras senast två veckor innan platsen behövs
- § Om ansökan har gjorts i tid måste platsen finnas **senast vid det datum som har angetts**
- § Om behovet av småbarnspedagogik oförutsett blir mer omfattande ska man **omedelbart** ordna en plats

Beslut eller avtal som grund (18 §)

- § Deltagande i småbarnspedagogik i ett daghem eller i familjedagvård ska grunda sig på ett **beslut** (kommunal service eller köptjänst) eller ett **skriftligt avtal** mellan serviceproducent och vårdnadshavare (privat plats)
- § Om platsen ordnas via servicesedel ska det finnas ett beslut från kommunen om servicesedel **och** ett skriftligt avtal med den privata serviceproducenten
- § Deltagande i öppen småbarnspedagogisk verksamhet behöver inte grunda sig på beslut

Nyfamiljer och rätten till småbarnspedagogik

§ När barnets föräldrar eller vårdnadshavare bor åtskilt och barnet bor hos dem turvis kan det bli aktuellt att **bedöma behovet separat** ur vardera förälderns synvinkel

– Vid behov fattas skilda förvaltningsbeslut för vardera

§ En vårdnadshavares nya partner som inte har vårdnaden om barnet **påverkar inte rätten** till småbarnspedagogik om hen exempelvis stannar hemma för att vårda ett annat barn, för hen har inga juridiska rättigheter eller skyldigheter i förhållande till någon annans barn

Sekretess inom småbarnspedagogik (40 §)

§ Sekretessbestämmelsen utgår från **lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999)** med ett par viktiga tillägg:

- Sekretess enligt offentlighetslagen tillämpas också på **privata serviceproducenter**, som inte är myndigheter
- Uppgifter om behov av stöd, stödåtgärder och deras genomförande, bedömningar av barnets personliga egenskaper samt barnets individuella plan i sin helhet är **entydigt sekretessbelagda**

§ Barnets **deltagande** är inte längre sekretessbelagt

Undantag till sekretessen (41 §)

- § Anordnare eller tillhandahållare av småbarnspedagogik har rätt att få uppgifter som är **nödvändiga för att ordna eller tillhandahålla småbarnspedagogik** av vårdnadshavare, myndigheter inom utbildningssektorn, social- och hälsovården och andra tillhandahållare av småbarnspedagogik
- § De som ansvarar för barnets småbarnspedagogik och de som deltar i utvärdering av stödbehov, stödåtgärderna och genomförandet har rätt att utbyta uppgifter som är **nödvändiga för att utvärdera stödet**

Undantag till sekretessen (41 §)

§ Då barnet **byter anordnare** av småbarnspedagogik eller övergår till förskola eller grundläggande utbildning ska den tidigare anordnaren ge vidare de uppgifter som är **nödvändiga för att ordna småbarnspedagogik respektive undervisning**

– Kan också ske på den nya anordnarens begäran

§ Om en anställd inom småbarnspedagogiken har fått skäl att misstänka att någon löper risk att utsättas för våld får man **lämna till polisen** de uppgifter som är nödvändiga för att bedöma hotet eller förhindra gärningen

Statligt styrsystem (51 §)

- § UKM: allmän planering, styrning och uppföljning
 - SHM har inte längre någon uttalad roll
- § RFV: planering, styrning och tillsyn på regional nivå
- § UBS: sakkunnigt ämbetsverk
- § Valvira: styrning av RFV:s tillsyn samt egen tillsyn i fråga om ”principiellt viktiga eller vittsyftande ärenden”, i ärenden som gäller flera RFV-områden eller vid jäv

Tillsyn (10 kap.)

- § Tillsynsmyndigheter är RFV och Valvira, samt i fråga om privat småbarnspedagogik det kommunala organet
- § Tillsynen utövas i första hand genom **handledning och rådgivning** men kan också innebära inspektion
 - RFV eller Valvira kan också ålägga kommunen att göra en inspektion hos en privat serviceproducent
- § Kan leda till administrativ styrning eller ett föreläggande att åtgärda brister, vilket kan förstärkas av hot om vite, att verksamheten avbryts eller att användningen av ett verksamhetsställe eller en anordning förbjuds

Anmärkning och klagomål (54 §)

- § Den som är missnöjd med kvaliteten på verksamheten eller bemötandet i samband med den kan **framställa en anmärkning** till ansvarig daghemsföreståndare, den ansvariga personen vid verksamhetsstället eller en ledande tjänsteinnehavare inom småbarnspedagogiken
- § Anmärkningen ska i regel vara skriftlig, och den ska diarieföras och besvaras skriftligen inom skälig tid
- § Anmärkningen begränsar inte rätten att söka ändring i beslut eller lämna in klagomål till RFV, men RFV kan **överföra ett klagomål** om anmärkning inte har gjorts

Rätt att söka ändring i beslut (12 kap.)

- § I RP föreslogs en bestämmelse som motsvarade det tidigare läget: allt kunde tas till nämnden för omprövning, men vidare besvär var möjligt bara i vissa frågor
- § I riksdagen **togs besvärsförbudet bort**, så nu kan man söka omprövning och besvära sig vidare i alla ”beslut som gäller småbarnspedagogik för ett barn”
- § Ändring i tillsynsmyndighetens beslut söks genom besvär hos förvaltningsdomstolen, förutom om beslutet bara innehåller administrativ styrning
- § Tillsynsmyndighetens beslut kan verkställas omedelbart

Stöd inom småbarnspedagogiken – nuläget

- § Stöd inom småbarnspedagogiken **regleras inte uttömmande** i den nya lagen – det nämns i samband med syftena, mångprofessionellt samarbete, barnets individuella plan, personaldimensionering och sekretess
- § Behovet av stöd, stödåtgärderna och genomförandet av dem ska antecknas i **barnets individuella plan**, och då ska speciallärare vid behov medverka (23 § 2 mom)
 - Eventuellt också expertis inom social- och hälsovård
- § Stödet ska **utvärderas** minst en gång om året

Stöd inom småbarnspedagogiken – nuläget

§ Det **står ingenstans i lagen** att barnet har rätt till stöd för utveckling och lärande, bara till stödåtgärder och service från social- och hälsovården enligt andra lagar

§ Oklart om man avser att utforma stödet utgående från självbestämmanderätt som inom elevhälsan eller på motsvarande sätt som i grundläggande utbildningen, där vårdnadshavarna ska höras men skolan bestämmer

”Med hänsyn till barnets bästa ska barnet inom den småbarnspedagogiska verksamheten få det stöd barnet behöver för sin utveckling och sitt lärande, även om vårdnadshavaren inte förbinder sig att samarbeta.” (Grunderna för planen för småbarnspedagogik, s. 55)

Stöd inom småbarnspedagogiken – nuläget

- § Utan lagstöd **kan man inte** utöva offentlig makt eller väsentligt särbehandla ett barn – grunderna för planen för småbarnspedagogik är en lägre norm, inte lag
- § I nuläget kan man inte implementera trestegsstödets metoder och förfaranden inom småbarnspedagogiken åtminstone fullt ut – risk också för terminologiproblem
- § Riksdagen förutsatte i en kläm att ”statsrådet bereder samlade bestämmelser om de olika former av stöd som erbjuds inom den småbarnspedagogiska verksamheten” – tidtabellen är tills vidare oklar